

Cisár
radosti

Ocean Vuong

Ljndeni

Cisár radosti

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindenisk
www.albatrosmedia.sk

Lindenisk

Ocean Vuong

Cisár radosti – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Cisár radosti

Ocean Vuong

Cisár radosti

Z angličtiny preložil Miroslav Bellay

Ljndeni

Ocean Vuong: *The Emperor of Gladness*

Copyright © 2025 by Ocean Vuong

Translation © Zuzana Dudíková, 2026

Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2026

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

Vyťažovanie textu a dát z tejto publikácie v zmysle čl. 4 smernice 2019/790 EÚ je zakázané.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-5348-7

ISBN e-knihy 978-80-566-5359-3 (1. zverejnenie, 2026) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-5360-9 (1. zverejnenie, 2026) (mobi)

ISBN e-knihy 978-80-566-5358-6 (1. zverejnenie, 2026) (ePDF)

Pre Frances, ktorá ma našla.

*Tvoj červ je твоjím jediným panovníkom...
Krmíme všetky ostatné tvory, aby ony krmili nás,
a seba vykrmujeme pre larvy.*

Hamlet

Nech je realita konečným stavom zdania.

Wallace Stevens

Žiž len raz je to najťažšie na svete – povedal mi niekto, kto je teraz mŕtvy.

Život u nás je krásny, zhodnú sa na tom aj duchovia. Každé ráno, keď svetlo zaleje mesto sivastým odtieňom, sa dvíhajú na koľajniciach ako hmla nad žitom, potkýnavo sa vlečú k čiernym boroviciam a hľadajú svoje mená, ktoré už nevyslovia ústa žiadnejlivej bytosti. Naše mesto postavili na fláku zeme pri rieke v Novom Anglicku. Po roztopení prehistorických ľadovcov sa údolie zmenilo na jazero veľké ako svet, a keď vyschlo, ostal po ňom striebristý tok ťahajúci sa pozdĺž panvy: rieka Connecticut, čo v jazyku Algonkinov znamená dlhá prílivová rieka. Sedimenty v pôde sú bohato zastúpené všetkými zložkami priaznivými pre život. Keď pristúpíte bližšie, uvidíte okolo seba celé záhony púčikov veľkosti palca vykukujúcich z aprílového bahna. O niekoľko mesiacov tieto rastlinky budú stáť v hustých riadkoch tabaku a cukrovej kukurice. Do mesta sa dostanete po zastrešenom moste cez vyschnutý potok, ktorého pamäť vody už nedošla do tohto storočia. Pri vyrabovanej

cukrovej chate Conway's so zatvorenými okenicami, s vybitými oknami a drevenou vývesnou tabuľou s nápisom *SIRUPVARÍME, AŽ KEĎ KROKUS ROZKVITNE*, ktorý vietor ošľahal tak, že vyzerá ako Braillovo písmo, odbočíte doprava. Na jar sa celý kraj, každý kúsok zelene neobsadený farmami či obchodnými centrami, zahalí do závoja z rozkvitnutých čerešní. Ich semienka sa k nám dopravili trusom husí, ktorý sem stáročia padal každé leto, keď odlietali na sever.

Trávniky pred domami v meste sú zamorené ambróziou a pýrom a na jednom sa vždy na jar pri drôtenom plote objaví záhon červených a ružových tulipánov, prestrkujúcich hlávky cez plot. Verandu neďalekého domu okupujú jednorazové plastové hračky ako nákladiak, trojkolka či hasičské auto, ktorých pôvodné farby vybledli do pastelových odtieňov. Na prehnitom príborníku tróni poštová schránka z prepravky na mlieko s otvorom zakrytým kusom gumy zo starej pneumatiky, na ktorom je bielou farbou napísané *Ramirezova 47*. Vedľa nej stojí plechové vtáacie krmidlo v tvare hlavy Billa Clintona. Z jej vysmiatych úst sa sypú zrnká, ktoré vypadnú po každom závane vetra z nákladného vlaku, čo cez mesto prechádza v nočných hodinách. Hoci vlak v našom meste nezastavuje, jeho hvizdanie počuť v každej obývacej izbe v okruhu štyri a pol kilometra. Okrem nás sa tu naozaj nič nezastaví. Hlavné mesto Hartford, vybudované na zisku z poisťovní, zbrojného priemyslu a nemocničného vybavenia, čiže na administratívnej smrti a katastrof, je po diaľnici vzdialené iba dvanásť minút cesty autom, no okolo nás každý iba prefrčí, a to buď aby sa tam dostal, alebo odtiaľ čo najrýchlejšie vypadol. Sme rozmazanou machuľou za oknami vlakov, dodávok či autobusov a naše tváre spotvorené vetrom a rýchlosťou pripomínajú

tváre vyvrheľov na Munchových obrazoch. S Hartfordom máme spoločné jedine sanitky, keďže sme tak blízko, že po nás môžu prísť, keby sme umierali alebo nás bolo treba odviezť na mobilných nosidlách. Žijeme na okraji, no zomierame v srdci štátu. Platíme dane z každého šeku, aby sme mohli stáť na potápajúcich sa brehoch rieky, ktorá sa stáva márnitou našich snov.

Výmole na tunajších vidieckych cestách sú také široké a hlboké, že aj niekoľko dní po letných lejakoch môžu v čírych zelených kalužiach voľne plávať miene. Z tmy neosvetlenej verandy sa ozve krátky smiech podobajúci sa na priškrtený vzlyk. Běžová budova lemovaná zlatobyľami je klub dejín druhej svetovej vojny, ktorý tvorí bar s troma stoličkami a automatom obloženým drevom naplneným len marlborkami a škoricovými hniezdami. Oproti stojí radová zástavba tehlových domov. Spočiatku ich postavili pre robotníkov v papierni na ulici Jennings Road a teraz v nich bývajú veteráni navráťivší sa domov zo všetkých bojových polí, na aké si len spomeniete. Vysedávajú na terasových plastových stoličkách, zízajú na hrebene hôr a večer sa odšuchujú do zadymených izieb, kde sa nechávajú uspať minitelevízormi o veľkosti ľudského trupu.

Pozrite sa, ako sa brezy v noci obťažkané škorcami otrasú, keď sa prvé lúče úsvitu dotknú ich zobáčikov. Ako posledné svrčky spievajú v hmle visiacej nad pastvinami páchnucimi čerstvo rozsypaným hnojom. V auguste sa koľajnice tak rozpália, že keby ste po nich kráčali dlhšie ako minútu, roztopia sa vám podrážky na topánkach. A predsa, aj napriek horúčavam, všetko zelené rastie s neúprosnou silou, akoby si bralo späť to, o čo ho pripravila neúrodná zima. Mach bujnie medzi drevenými podvalmi a pod určitým uhlom zeleného svetla pripomína riasy, ani čo by sa v noci

vrátila ľadovcová voda a zmenila nás na to, čím sme sa postupne stávali: bytosti z biblického príbehu.

Kráčate po koľajniciach ďalej, až kým sa nerozvetvia a neporia do chodníka pokrytého zošliapanou burinou, ktorý vedie na smetisko zaplnené školskými autobusmi v rôznom stupni rozkladu. Niektoré sú také staré, že už nie sú žlté, ale sivé ako lodné vraky. Ich preliačené karosérie prerastené brečtanom a obsypané suchým listím sú ako relikvie nášho nesprávneho učenia. Keď sa prejdete po tomto smetisku, tak ako cezeň chodili niektorí cestou domov z nočnej zmeny v továrni na ponožky Myers alebo sa po ňom sami túlili v nedeľu popoludní, akoby ste sa prešli celými generáciami túžby po cestovaní vypálenej do koženkových sedadiel.

Ak sa vyberiete do Gladnessu, no netrafíte, nájdete namiesto toho nás. Naše mesto sa volá East Gladness. Gladness už vlastne neexistuje, pretože ho takmer pred storočím premenovali na Millsap po Tonym Millsapovi – chlapcovi, ktorý sa z prvej svetovej vojny vrátil bez končatín a stal sa hrdinom, čo vlastne dokazuje, že v tejto krajine môžete prísť takmer o celé telo, no aj tak získate celé mesto. Hŕstka našich obyvateľov volala po názve East Millsap, aby sa aj nám ušlo trochu slávy a plných obchodov, no zvyšok bol príliš hrdý, aby prijal meno po chalantovi, ktorého invalidné kreslo sa nikdy nepremávalo po našich chodníkoch.

Zima trvá sedem mesiacov. Začína sa koncom septembra, keď sa na trávniku pred budovou súdu a na karosériách áut zaparkovaných na krajoch ciest zaligoce námraza. Keď sa javory, topole a sasafrazy kníšu vo vetre a lúče svetla prechádzajúce cez ich padajúce listy nadobúdajú jantárovú farbu. Dokonca aj veža luteránskeho

kostola s oknami zatŕčenými doskami sa do poludnia zmení zo snehobielej na farbu jednoduchového masla.

Hoci sme skeptickí, nádej vnímame jednoznačne.

Na Hlavnej ulici nájdete dva írské bary, lacnú reštauráciu, kvetinárstvo, salón krásy, čínsku reštauráciu, zastrčený mexický bufet bez mena, pohrebníctvo vymaľované nebovomodrou farbou, ktorá má asi zjemniť zdrvivý dojem z jeho názvu, a práčovňu, ktorej zadný vchod vedie do suterénu s presne troma pornografickými kabínkami na mince. O dva vchody ďalej sídli Americká légia, kde sa každý piatok pod plátenným prístreškom trepotajúcim sa vo vetre predávajú krajce tekvicového chleba zabalené vo fólii a čierna káva. Za klubom YMCA, ktorého jedno krídlo minulý rok konečne poskytl organizácii na výmenu injekčných striekačiek a ihliel, sa nachádza právnická kancelária pre migrujúcich poľnohospodárskych robotníkov. Na križovatke Hlavnej a Fialovej ulice stojí obrovský viktoriánsky dom. Pôvodne bol domovom nášho prvého starostu, teraz je na polceste stať sa ubytovňou pre zotavujúcich sa drogovovo závislých pacientov a chodník k nemu lemujú modré a fialové polyesterové ruže, ktoré po snežných víchriciach vykúkajú zo snehových závejov.

Na rohu sa nachádza dvojpodlažný rodinný dom vymaľovaný iba do výšky, ako dočiahol najstarší syn. Jedného roku v zime syn nastúpil do námornej pechoty, dom jeho obyvatelia opustili, a tak nasledujúcich sedem rokov zostal spolovice olivovozelený. Koncom júla pri ceste stáva čierna minichladnička s káblom vedúcim do domu, v ktorej sú v radoch uložené zelené papierové vedierka s čučoriedkami a plechovka z kávy so samolepiacim lístkom s nápisom: ČUČORIEDKY ZA 5 \$! ZAPLAŤ, KOľKO MÔŽEŠ!

Keď stredoškóľáci v piatok večer nemajú kam ísť, zaparkujú nákladiaky požičané od nevlastných otcov na neosvetlenom okraji parkoviska obchodu Wal-Mart, popíjajú vodku Smirnoff z fľaše od minerálky a nahlas si púšťajú hudbu kapely Weezer či rapera Lila Wayna. Jedného dňa sa ocitnú s bábätkom v náručí a s údivom si uvedomia, že už majú po tridsiatke, hoci Wal-Mart sa vôbec nezmenil, len má jasnejšie logo, ktoré ich tvárom poznačeným časom dodáva modrastý odtieň. V našom meste otcovia v modrých džínasoch s flakmi od farby na drevo sledujú v červenkavom svetle úsvitu synov trénujúcich na futbalovom ihrisku. S jednou rukou vo vrecku a v druhej držiak škatuľu so šiškami sú ako sochy symbolizujúce čakanie chlapcov na premenu v mužov. Každé ráno si sadnete na tribúnu poprúšenú námrazou s ošúchaným výtláčkom knihy *K majáku* v lone a pozorujete hráčov pobehujúcich po ihrisku v dresoch s modrými tomahavkami a plastovými vypchávkami praskajúcimi v hmle. Obrátite stránku a tá vyklízne z väzby, zatrepoce sa nad ihriskom, zvlhne v mokrej tráve, až sa zapletie pomedzi nohy niektorého z chlapcov a rozplynie pod čiernymi kopačkami. Slová zatlačené do zeme. Také je naše mesto.

Asi by ste však nečakali, že v meste máme aj knižnicu. Kedysi to bola zbrojnica, v ktorej raz prebývala skupina otrokov na úteku do Nového Škótska a na ich pamiatku v centre stojí socha Sojourner Truthovej s fontánou, ktorá je už tri roky bez vody. Oproti soche sa nachádza stoštyridsaťcentimetrový červený model tyranosaura z lega, ktorého kocky sa časom natrvalo zlepili. Model má rovnakú výšku ako chlapec menom Adam Munsey, ktorého len niekoľko metrov odtiaľ zrazil školský autobus. Vodič autobusu, ktorý mal chlapca odviezť do školy, bol po zdolaní fľaše

likéru a celonočnom sledovaní víťazného ťaženia tímu Patriotov v Super Bowl dvetisíc dva ožratý na mol. Keď budete po ulici pokračovať po miesto, kde sa rozšíri do Cesty číslo 4, chodník sa rozdrobí na prach a zeleň po vašej pravici spestria záhony maku a modrých astier, nájdete Coltovu továreň. Jej zakladateľ Samuel Colt počas občianskej vojny predával pušky obidvom stranám a stal sa prvým multimilionárom. Teraz je z nej výrobňa kokakoly, ktorej staré tehlové nakladacie rampy lemujú naleštené červené nákladiaky.

Po Cumberlandovej ulici sa dostanete do okresnej ženskej väznice. V tomto ročnom období popri ulici rastú tekvice, ktoré oživujú fádne polia pásmi okrovej farby a poskytujú hojnosť potravy pre poľné zajace a vyhľadávané vačice, zhromažďujúce si zásoby na zimu. Za riekou sa tiahnu pieskovcové dosky posiate stopami podokesaura spred vyše dvestoosemdesiat miliónov rokov, ktoré siahajú až k parkovisku Wendy's. A tam nájdete ďalšie prevádzky: Burger King, AutoZone, Mattress Firm, Family Dollar, Dollar General. Za nimi nasleduje motel Nite-e-Nite s piatimi dverami žltohnedej farby obrátenými smerom na nočný klub Kahoots oproti, ktorý sľubuje: *KAŽDÝCH SEDEM MESIACOV NOVÉ DIEVČATÁ!* A za tým vidieť ručne načmárané nápisy ako *INSTA-BAIL BRYAN'S*, *PALIVOVÉ DREVO – ZĽAVA 25 \$ Z PRVÉHO KUBÍKA*, *V MENE JEŽIŠA NIE HYDRAULICKÉMU ŠTIEPENIU!* či vyblednutým písmom *MARTHA BEANOVÁ – KANDIDÁTKA NA FINANČNÚ KONTROLÓRKU MESTA ZA R. 2006*. A posledný napísaný elegantným červeným písmom, akoby hlásal pro-roctvo: *SO ZBRAŇOU VPRED!*

Čo vlastne viete o Novom Anglicku?

Za vybetónovanou plochou, na ktorej kedysi stála pobočka firmy Citgo, opatrne, akoby bol posledný svojho druhu, vkročí jeleň do porastu glejovky a potom skočí do húštiny, kde sa potok pod Mostom kráľa Filipa vlieva do rieky. Tento železničný most nesie meno náčelníka Wampanoagov, vodcu povstania za vrátenie pôdy od puritánov, a jeho cementové podporné stĺpy zdobia farebné grafiti pozostávajúce z nápisov ako *SpyKids 2*, *guerra a los ricos*, *Free Mumia Abdu Jamal!!!*, *Laura & Johnny '92* alebo *11/09 bol riadený zvnútra*.

Je to tiež posledná cesta von z mesta.

Presne na ten most došiel mladík popoludní 15. septembra 2009. Kráčal zhrbený údolím, dážď mu bubnoval po priveľkej bunde s logom UPS prehodenej cez plecia, pôda sa mu prepadala pod nohami a ťažké mračná sa vnárali do horizontu. Mal devätnásť rokov – za polnocou svojho detstva, no ešte pred úsvitom dospelosti. Popoludnie sa blížilo k večeru, obloha sa sfarbovala dosiva a dych sa v chladnom vzduchu menil na hmlu. Koľajnice pod jeho topánkami sa chveli pod náporom neutíchajúceho vetra narážajúceho do oceľových nosníkov. Chcem, aby ste vedeli, že je tu naozaj krásne, možno aj preto tu duchovia zotrávajú. Kontúry mesta za chlapcovým chrbtom sa postupne strácali, tmavá voda pod mostom sa čerila ako chemicky zmäkčená žula a pozdĺž sivomodrého brehu sa po jednom vynárali svetlá. Chcem, aby ste pochopili, že chlapec patrila ku krehkej vrstve ľudí, ktorú by tento svet mal chrániť. Chlapec sa posledný raz obzrel ponad plece, zahľadel sa na telefónne drôty previsnuté pod váhou vrán, čo sa tam usadili na noc, a červenú vodárenskú vežu v diaľke s menom nášho mesta – EAST GLADNESS –, napísaným vyblednutou bielou farbou. Potom sa obrátil, prehodil nohu cez zábradlie a rozhodol sa, že ako dobrý syn skočí dolu.

Bola pravda, že mladík už vyčerpal všetky cesty a všetky spôsoby v snahe opraviť svoje zlyhania, no skočiť z Mosta kráľa Filipa nemal nikdy v pláne. Až keď pomedzi železničné podvaly zbadal rieku mohutne víriacu v hĺbke, kam sa tak ľahko dalo sklúzuť, niečo sa v ňom prebudilo a odumrelo zároveň. Bude sa hovoriť, že sa utopil – tak ako ten druhák z Hebronu, ktorého minulý rok v lete vylovili z vody a ktorý sa opil na domácom večierku a po polnoci sa pospevujúc si túlal po vonku, až ho ráno vyplavilo na breh úplne oblečeného, iba topánky mu chýbali. Nie je predsa hanba poddať sa niečomu takému prirodzenému, ako je zemská príťažlivosť, pomyslel si mladík. Keď človek neskočí, ale rieka ho sama, čistého a nevinného, pomaly odtiahne do mora. Ak už nič iné, jeho matke to ublíži najmenej.

No len čo prehodil nohu a zdvihol sa nad zábradlie, zbadal pod sebou druhú plošinu, ktorá tak veľmi vyčnievala, že skok dolu nebol možný. Zmeravel, zadíval sa ponad rozvlnené údolie ponorené do šera a zbadal bod, kde rieka odbočovala do okresu Chester,

v ktorom sú také malé mestá, že keď si, prechádzajúc tadiaľ autom, v jednom zapálite cigaretu, nestihnete ani vyfúknuť prvý šluk a už ste v druhom. Mladík sa nadýchol, počkal, kým sa vydýchnutý vzduch v opare zdvihol nad jeho hlavou, a potom zišiel na nižšiu plošinu. Palcami si zhodil ruksak, ten tlmene šplechol do vody a zmizol. Chytil sa ocelových káblov a po centimetroch sa posúval bližšie k stredu mosta, odkiaľ mal byť pád z najväčšej výšky. Pomedzi kovové trámy bolo vidieť rozvírený prúd rieky.

Prešiel niekoľko metrov, potom zastal. Z výletu do prírody na strednej škole vedel, že most je vysoký vyše tridsať metrov. Kedysi to bola najvýznamnejšia stavba mesta, ktorá mu mala priniesť peniaze a osobné vlaky rovno na hlavnú ulicu. Lenže vlaky tu nikdy nezastavovali, len preleteli cez mesto do Bostonu, Providence, Buffala, Portlandu či dokonca Montrealu. V súčasnosti tadiaľ chodili iba nákladné vlaky, väčšinou naložené zväzkami dreva alebo sudmi s obilím z Ontária. Most bol natretý krikľavou žltou farbou ako symbol počiatočného prehnaného optimizmu. Farba však už bola preč, zostala len na skrutkách zaborených hlboko do dreva, ktoré odolali vplyvom počasia.

Nad rozbahnenými valmi lemujúcimi breh sa rozsvietili pouličné lampy, ktoré na vode vytvárali žiarivé pruhy pripomínajúce ťahy štetcom, ako keď sa slnečné lúče v letnom ráne dotýkajú mokrého chodníka – svetlo, aké nikde inde nevidíte. „Prepáč,“ zašepkal do neznáma ponad tok rieky, cítiac, ako sa mu káble šmýkajú v dlaniach. Dážď, ktorý neúnavne pršal už tri dni, mu premočil vlasy a studený stekal po krku. Jedna dievčina z New Hope spomínala, hoci sa jej na to nepýtal, že úplne stačí, ak sa po ponorení pod hladinu nasmerujete priamo ku dnu rieky. Pereje vás stiahnu

dopredu a už len zatvoríte oči a čakáte, kým ľadová voda oteplie, usadí sa vám v pľúcach, potom vám epifýza zaplaví mozog dime-tyltryptamínom a následne sa budete vznášať na jasnej bezveternej oblohe, vyslobodení z klietky ľudského tela.

Zabudla však dodať, že keď sa dostanete na hranicu, narazíte na ďalšiu – vo vašom vnútri. Takú, ktorá je prekonateľná aj neprekonateľná zároveň. Takú, ktorá oddeľuje chlapcov od mužov, ako sa hovorí. Sťažka preglgol a pozrel si na nohu balansujúcu na tráme. A vtedy pod sebou uvidel plávať mŕtvolu s roztriahnutými končatinami, sivastú pod hladinou rieky. Tvár so zavretými očami bola obrátená dohora a šaty sa vlnili okolo útlej postavy. Mladík zhíkol, obidvoma rukami si vytrel dážd'z očí a žmurkajúc zaostril. Telo tam však stále bolo, dokonca ho videl jasnejšie. Ukryl si tvár do rukáva a pritisol sa ku káblu, keď vtom odniekiaľ z druhej strany rieky zaznel čísi hlas. Najprv si myslel, že vyšiel z jeho hlavy, no vzápätí ho začul znovu: „Vráť sa! Už aj pod' naspäť! Ježišmária jozef, nie, dnes už nie!“

Mladík skúmal strmé brehy, až napokon na jednom zazrel dvojpodlažný drevený dom nakláňajúci sa k vode. K nemu bolo pripojené únikové schodisko z tepaného železa, pod ktorým sa akási žena mocovala so šnúrou na bielizeň a mávala rukami. Znovu sa pozrel na rieku a uvedomil si, že to, čo videl, nebola mŕtvola, ale postelňa plachta krútiaca sa vo víre. Na nábreží stálo viacero železničných budov, ktoré si predtým nevšimol, každá zrejme prázdna až na dom, pred ktorým stála žena. Nápor vetra jej z rúk vytrhol ďalšiu plachtu a odniesol ju o kus ďalej, kde sa omotala o neďaleký javor.

„Pozor na bielizeň!“ inštinktívne zakričal mladík, no razom to oľutoval. Ustúpil dozadu do tieňa trámy, aby ho nebolo vidieť, ale už bolo neskoro.

Žena zastala, natiahla krk a zaostrila na mostné nápravy. Okuliare, od ktorých sa odrážalo svetlo pouličnej lampy, sa jej zaligotali na tvári. Podľa bielych vlasov dlhých po plecيا a prihrbeného držania tela sa dalo usúdiť, že je už dosť stará.

„Kto je tam?“ zakričala cez šum dažďa a rukou si zaclonila oči. Mladík sa pritisol o vzpery, až sa mu oceľová skrutka zaborila medzi lopatky, a mlčal.

„Panebože!“ zhíkla žena a vytreštila oči. „Čo to tam robíte? Šibe vám alebo čo? Otče na nebesiach, pomôž nám! Chodte odtiaľ preč!“

Roztrasený sa ukázal v lúči svetla, väčšmi rozrušený tým, že ho cudzí človek zastavil na pokraji života, ako vlastným rozhodnutím ukončiť ho. „Nie je to tak, ako si myslíte,“ zakričal. „Len som... len som sa díval do vody.“ Zhodil si kapucňu a ako zločinec prichytený pri čine jej ukázal svoju chudú tvár, bledú ako stena a olemovanú dorovna zastrihnutými vlasmi, s pohľadom zjemneným dievčenskou, hoci zbytočnou nežnosťou. Cítil sa úboho, že ho pristihli v tejto situácii. Celkom živo si to vedel predstaviť. Čo za idiota sa najprv vytrepe pod most a potom musí presviedčať neznámu starkú, že to bolo iba zo žartu?

„Nebud' hlúpy.“ Žena sa poobzerala okolo seba a prostredníkom si posunula okuliare na nose. „Nemôžeš predsa zomrieť rovno pred mojim domom! Nepotrebujem tu ďalších duchov.“ Prežehнала sa, pridržala zábradlia schodiska a vychrlila záplavu slov v cudzom jazyku. Bielizeň jej už všetka odletela, zostal len modrý uterák, čo sa jej trepotal pri tvári.

„Dobre, dobre! Počujte,“ odvetil a zdvihol ruku, akoby boli od seba len niekoľko krokov a nie cez polovicu rieky. „Neurobím

žiadnu hlúposť. Sľubujem. Chcel som iba vidieť ryby. Mal by tu migrovať nejaký druh lososov...“ Preskúmal nepreniknuteľnú hladinu rieky – keby tam aj boli lososy, boli ukryté aj pred Božím zrakom.

„Výborne, ale už pod' dolu. Myslím to vážne. Ináč zavolám policajtov.“

„Pravdaže, už idem. Upokojte sa.“ Opatrne sa presunul cez trám naspäť k brehu rieky. Žena zmizla v dome a krátko nato vystrčila hlavu z okna, ktoré bolo bližšie k nemu, a sledovala jeho postup. V istom bode mu noha zavibrovala na nite a žena zjajkla a zanaďavala v cudzom jazyku.

„Daj si nohu tamto. Nie, tam!“ Vystrčila sa z okna do polovice tela a ukazovala na bod, na ktorý nedoviedel. „Teraz choď doľava. Áno, počkaj... na ten druhý vľavo. Dobre. A tamto je rebrík. Choď k nemu a vylez hore. Polez, chlapče, ponáhľaj sa!“ Ukázala palcom k nebu. „Poďme, poďme hore!“

Mladík sa presunul ku kovovému rebríku prispájkovanému k mostu a rukami rozklepanými od zimy sa vytiahol na železničnú trať. Potom sa naklonil ponad zábradlie, a keď polapil dych, zakričal: „Ďakujem!“ A zakýval žene. „Už je dobre. Chcel som si len zblízka pozrieť lososy. Už idem domov, nebojte sa.“

„To určite! Chceš zomrieť. Okamžite pod' sem!“ Ukázala bradou na nábrežie. „Pod' sem, lebo zavolám políciu. Myslíš si, že žartujem?“ Vlasy mala zlepené od dažďa a na golieri župana sa jej črtal tmavý, mokrý kruh.

Mladík sa postavil, pomaly sa vliekol po moste a žena chodila od okna k oknu a sledovala ho, pričom si neustále čosi šomrala. Keď sa pod mostom ukázalo zablatené nábrežie, prehupol sa ponad zábradlie a ponáhľal sa k domu. Po oboch stranách ulice stála

radová zástavba polorozpadnutých domov, pripomínajúcich kulisy z vojnového filmu. Cez holé steny, z ktorých vytŕčala ružová izolácia, bolo vidieť plesnivé obývacie izby obrastené machom. Jeden dom bol dokonca spolovice vyhorený, jeho interiér vyplňali obhorené kusy nábytku a v podlahe zakorenil mladý stromček, ktorého najvrchnejšie konáre prerazili dieru na druhom poschodí.

Dvojpodlažný domček pre pracovníkov železnice, v ktorom bývala starénka, stál na riečnej strane ulice a dvere na zadný dvor boli len niekoľko metrov od vody. V priebehu desaťročí dom nadobudol farbu brehu rieky – bol bridlicovosivý s béžovými škvrnami, keďže farba z dreveného obloženia sa už dávno olúpala. Mladík dorazil k schodíkom pred vchodom, dvere sa otvorili a ponad sieťku na dverách vykukol chumáč bielych vlasov. Pani sa chvíľu mocovala so zámkom, až mladík mykol kľúčkou a dvere sa rozleteli. Stála v nich najmenej osemdesiatročná žena. Výškovo mu siahala po oči, mala hranatú čelusť, široký nos a na ňom okuliare s drôteným rámom, ktoré jej zakrývali celú tvár okrem brady vyčnievajúcej ako konček rožka.

Mladíkove okuliare s korytnačím rámom boli posiate kvapkami dažďa, takže ju videl len ako machuľu rôznych odtieňov sivej farby. Chvíľu si jeden druhého premeriávali. Okolo nich padala tma a mladík sa kýval na nohách.

„Prepáčte,“ povedal. „Ubezpečujem vás, že z toho mosta neskočím. Môžem odísť?“

„Poď ďalej. Ale vyzuj sa. Tú podlahu položil môj manžel.“ Žena zmizla v dome. Mladík zaváhal a obzrel sa do prázdnej ulice, kde sa

znovu rozpršalo. Potom vyšiel na verandu, celý nasiaknutý vodou, ktorá z neho stekala v potôčikoch, vyzul si topánky a nasledoval ju dnu.

Zanedbaný železničiarsky dom postavili pre pracovníkov železníc pred vyše sto rokmi. Tvorila ho dlhá chodba rozdelená na tri izby: obývačku, jedáleň a kuchyňu, ktorej tlmené svetlo žiarilo na druhom konci ako ohnisko v pravekej jaskyni. Dom bol zariadený štýlom, aký mladík videl iba v čiernobielym televíznom seriáli *Lasse*, ktorý ako dieťa sledoval na televízore značky Panasonic s troma programami, a vládol v ňom stuchnutý zápach z izieb, na ktorých sa málokedy otvárali okná, zosilnený pivničnou vlhkosťou. Keď si mu oči privykli na tlmené svetlo, uvidel vysedenú čalúnenú pohovku s vyblednutým kvetinovým vzorom. Steny boli obložené drevom a zdobili ich lacné obrazy krajínok v pozlátených rámocho. Keď prechádzal cez predsieň, ktorá oddeľovala obývaciu izbu od jedálne, zdvihol pohľad a uvidel kríž, kedysi biely, no teraz strašidelne sivý od prachu, čo naň sadal celé desaťročia. Na jednej stene zaliatej svetlom pouličných lúčov viselo niekoľko zachmúrených portrétov z obdobia, ktoré nevedel odhadnúť. Zastal na prahu kuchyne, z brady a vlasov mu na laminátovú podlahu kvapkala voda.

Žena si sadla za stolík a kývla hlavou k prázdnej stoličke. „Sadni si. Vyzzeráš ako sušienka v omáčke.“

Opatrne sa posadil, nespúšťajúc pohľad z miestnosti. Nevedel, čo robiť s rukami, tak ich položil na stôl dlaňami nahor, no vzápäť si uvedomil, že to vyzereá neprirodzene, a zložil si ich do lona.

„Tu máš, poutieraj sa.“ Podala mu utierku na riad, ktorá smrdela od surovej cibule, no utrel si ňou tvár a následne ho začali štipať oči.

„Chudák chlapec,“ zamumlala žena. „Počuj, už je po všetkom. Nech sa stalo čokoľvek, už je po tom. Len neplač, prosím ťa. Slzy ťa pripravia o železo.“ Vzala utierku, naklonila sa a znovu mu utrela oči, takže ho štipali ešte väčšmi. Cukol hlavou a odťahol sa. „Chápem, nie si už chlapec. Si muž a nepotrebuješ, aby ti niekto utieral slzy.“

Kuchyňa bola veľká asi ako väčší stánok a vybavená varnou doskou, hnedou od zaschnutej a pripečenej mastnoty, výlevkou a pracovnou doskou o veľkosti lopára. Sedeli za okrúhlym stolíkom zakrytým kockovaným plastovým obrusom, aký sa používa na piknik. Lampa s látkovým tienidlom a tylovým lemom žiarila mdlým jantárovým svetlom.

Žena vzala do ruky krabičku cigariet značky, ktorú nepoznal, vložila si jednu medzi pery a priložila k nej zápalku. „Normálne nefajčím.“ Potiahla si a chvíľu naňho hľadela, nie však nejako nevľúdne, potom sa naklonila a odhrnula veľkú kopu časopisov. Boli staré niekoľko desaťročí a vytlačené v jazyku, ktorý nepoznal.

„Litovčina,“ vysvetlila, keď si všimla jeho zvedavý pohľad. „Vieš o nej niečo?“

Pokrútil hlavou a utrel si z líc cibuľové slzy.

„Je to stará krajina – moje rodisko – a leží veľmi ďaleko,“ povedala a mávla rukou s cigaretou. „Vlastne všetky krajiny sú staré, keď sa nad tým zamyslíme...“

Mladík sa však nad tým nezamýšľal. Málokedy myslel na iné krajiny a najmenej na tú, v ktorej sa narodil – akurát v tom zmysle, že tiež bola veľmi ďaleko.

„Dáš si?“ Ponúkla mu cigaretu.

Než stihol odpovedať, strčila mu ju do úst a škrtla zápalkou.

„Páčia sa ti moje sovy?“ Ukázala ponad plece za seba, kde sa týčila vitrína. Za sklenenými dverami trónili figúrky sov mnohých tvarov a veľkostí, niektoré lesklé porcelánové, iné matné drevené a hlinené. „Každá sova bola vyrobená v slobodnej krajine. Ani jedna nepochádza z komunistickej. Rozumieš?“

Prikývol, že áno, hoci to nebola pravda.

Nad vitrínou viseli tri obrazy s portrétmi sovy. Tváre mali vypuklé a zamračené ako starí gangstri a každá zobrazovala vtáči profil z iného uhla, ako Rembrandtove štúdie. Takmer z každého miesta naňho zízali sovie dekorácie, čačky či obrázky. „Zbieram ich. Aj keď ani neviem prečo,“ pokračovala a mykla plecóm. „Ľudia mi ich kedysi dávno začali dávať a teraz sú mojou vizitkou.“ Pousmiala sa. Kuchyňa bola plná hustého dymu. „Ako sa vlastne voláš?“

„Ďakujem vám za všetko.“ Mladík si doprial dlhý šluk z cigarety. „Mal by som už ísť.“

„Počkaj, počkaj, chlapčiatko,“ ozvala sa a s úsmevom vycerila žlté zuby. „Pozvala som ťa k sebe, ponúkla ťa cigaretou. A pozri,“ otočila k nemu krabičku, aby lepšie videl, „už mi ostali len dve. Dokonca som ťa nechala plakať v mojej kuchyni. A vieš, že plakať v kuchyni znamená nešťastie, však? Tak mi aspoň môžeš povedať svoje meno.“

Mladík hľadel na deravý plastový ohrus na stole a myslel na meno, ktoré mu dala matka. Mal pocit, že sa ním zadúša – niežeby svoje meno nemal rád, mal však chuť odhodiť ho do rieky. Nikdy sa nechcel zbaviť svojho mena, skôr len asociácií, ktoré v ňom vyvoľávalo. Zo všetkého, čo mu matka dala, bolo jeho meno to jediné, čo si dokázal udržať bez toho, aby ho zničil.

„Hai,“ zahundral.

„No dobre, ahoj. Ale...“

„Nie, Hai. To je...“

„V poriadku, ale kto sa mi to zdraví?“

„Volám sa Hai.“

„Voláš sa ako pozdrav?“

Prikývol. „Presne tak.“

„Aha!“ Tvár sa jej rozjasnila a ukázala naňho zakriveným prstom. „Takže tvoje meno je Labas!“

„Čože?“

„Labas v mojej krajine znamená ahoj.“ Cez stôl mu podala ruku. „Teší ma, Labas. Ja som Gražina. Znamená to krásna.“ Ironicky sa usmiala. Cigareta jej tlela pomedzi zuby posiate škvrnami.

Potriasol jej rukou, bola suchá a teplá. „Teší ma.“

„Teraz už vieme, kto sme. Takže si doručoval balíky a dnes si si povedal, že ťa prestal baviť život? To máte vy mladí na mysli, keď povieť, že to zabalíte?“

Hai sa pozrel na svoju bundu s logom UPS. „Ach, nie,“ odpovedal. „Tú bundu mi dal kamarát. Nič nedoručujem. Ale je mi ľúto, že vám odletela bielizeň.“

„Ale čo si!“ odvrkla a hodila rukou. „Keď človek žije tak dlho ako ja, zo všetkého sú len handry.“

Hai pozeral oknom na most, kde ešte pred polhodinou stál. Bola na ňom už tma, osvetľoval ho rad svetiel, ktorý sa tiahol až na druhú stranu. „Veľmi ma mrzí, že som vám spôsobil starosti. No už som v poriadku, naozaj.“

„Neospravedlňuj sa. Keď človek toľké roky žije pri moste, vidí na ňom rôzne veci. Raz ráno, bolo to cez Vianoce, vypadol z vlaku celý kontajner s kurencami a vrchné rady klieťok spadli ponad

zábradlie do vody. Chúdence! Postupne sa v klietkach utopili. Niektoré z nich sa však vyslobodili a vyplávali. Veril by si, že kurence vedia plávať? Lepšie ako nechať sa zjesť, nie?“ Rozosmiala sa. „Som rada, že ty, pán Ahoj, si nedopadol ako tie kurence.“

V tej chvíli sa jej v tvári niečo zmenilo, zháčila sa a uprela pohľad na bod nad Haiovým plecom. Obrátil sa, ale uvidel len starú chladničku oblepenú ústrižkami kupónov so zhnednutými a pokrútenými okrajmi. Uvedomil si, že Gražina nie je celkom v poriadku. V očiach mala zvláštnu iskrú, ktorá pretrvávala počas celého rozhovoru, akoby udržiavaná umelým zdrojom svetla. „Labas,“ oslovila ho, naklonila sa a vzrušene pokračovala: „Chceš vedieť tajomstvo, ako sa zbaviť každého smútku?“

Hai prižmúril oči a zaklipkal viečkami.

„Myslím to vážne. Vezmi rožky, čo sú za tebou, a poď so mnou. Neboj sa, nehryzú.“

Prešla cez kuchyňu a otvorila zadný vchod, ktorý si predtým nevšimol. Dážď vtrhol dnu a rozplynul sa vnútri ako hmla. „Tak poď!“ zakričala zvonka. „Niečo ti ukážem.“

Vzal vrečko s rožkami a vyšiel von, kde ho ohlušil hukot vody. Uvažoval, že sa rozbehne cez dvor a ujde, no nohy ho neposlúchali. Zadný dvor bol pokrytý blatom, v ktorom boli sem-tam vtlačené trsy trávy. Asi o šesť metrov ďalej, za betónovým násypom drobiacim sa na okraji, tiekla rieka. Bola tma, no dvor bol slabo osvetlený sodíkovými lampami z ulice. Gražina krívajúc prešla doprostred dvora, kní-sala sa vo vetre, ktorý jej kmásal župan, a kývaním ho volala k sebe.

„Čo chcete robiť s tými rožkami?“

„Poď sem a polož ich na zem. Nie, najprv otvor vrečko. Dobré, a teraz ich vysyp.“

„Čože?“

„Vysyp ich na zem!“ zakričala.

Obrátil vrecko hore nohami a asi tucet rožkov sa vysypal do blata.

„Pripravený?“ spýtala sa s úškrnom.

Než stihol odpovedať, stúpila na rožok a rozšliapla ho. Potom to isté urobila s druhým, no tentoraz pokrútila palcom v papuči a rožok rozmliaždila, takže sa z neho oddelili omrvinky. „Pozri! Nie je to super? A teraz to skús ty!“ S tvárou rozpálenou od radosti ho schmatla za ruku a ťahala k sebe. „Podme, aj ty si jeden rozšliapni! Ver mi, pomáha to.“

Nohou v ponožke stúpil na rožok a palcom ho zatisol do zeme.

„Kristepane, veď to nie je obeť havárie! Podme, poriadne naň dupni! Dobre. A teraz ešte silnejšie!“ burcovala ho s rukami na kolenách ako trénerka pri zápase. „To je ono! Áno, celou váhou! Poriadne ich rozšliapni!“ Oboma rukami ho chytila za členok a pritlačila mu chodidlo na pečivo. Keď zdvihol nohu, rožok bol zaborený do blata a tkanivo ponožky zostalo odtlačené v mokrom ceste. „Nemysli na nič, len to urob s ďalším. Nie je to sranda?“

Rozmliaždil ešte jeden rožok, potom ďalší a Gražina ho povzbudzovala priam s detskou radosťou. Onedlho už obidvaja chodili dokola a gniavili rožky jeden za druhým. „Vždy keď cítim, že mi duša oťažieva,“ vysvetľovala udychčane, „postúpam po rožkoch. Funguje to ako magické zaklínadlo.“

Hai vtlačil pätu do jedného z posledných rožkov, širokým oblúkom ho potiahol cez blato a odpadávajúce omrvinky vytvorili čosi ako chvost kométy. Gražina zatlieskala a zakričala niečo po litovsky.

Pečivo bolo všade okolo nich, zhnednuté, nasiaknuté vodou, a tak ďalej stúpali po tých bledých gundžiach. Keby ste prechádzali autom po druhej strane rieky, z diaľky by ste videli dvoch ľudí, ako v jeden večer na konci prvej dekády storočia tancujú v búrke, ožiarení kužeľom svetla, a na chvíľu by ste možno zabudli, že krajina je vo vojne. Haiov smiech sa ozýval doďaleka, hoci samému mu znel cudzo, a stíchol, až keď sa musel nadýchnuť. Gražina mala pravdu. Naozaj na tom niečo je.

Gražina ho potľapkala po chrbte. Okuliare mala zahmlené od dažďa, ale žiarila radosťou. „Zvládol si to, Labas. Je z teba prirodzený gniavič rožkov. V Litve bol chlieb kedysi dávno vzácny. Museli sme ho jesť tvrdý a plesnivý. Bol zelený a chutil ako benzín. A teraz ho môžeme rozšliapať, kedy sa nám zachce!“ Pri slove rozšliapať začala ruku do päste, potom pokračovala: „A nikto nás za to nepotrestá. Ale vieš čo, poď sem. Teraz sa musíme pomodliť.“ Chytila ho za plece. „Nech nám Pán odpustí tento hriech márnotravnosti,“ spustila. „Nech dáva pozor na cudzincov, nech podporuje vdovy a siroty, ale nech zničí cestu bezbožných. Lebo Pán sa nezdráha plniť svoje sľuby, ako to niektorí tvrdia, lež je trpezlivý a nechce, aby sme boli zatratení, ale praje si, aby sme dospeli k pokániu.“

Hai ju sledoval, ako sa modlí – drobná ženička so sklonenou hlavou a mokrými vlasmi prilepenými k spánkom, ktorej hlas ho zlákal späť na pevnú zem. „Ako sa cítiš, Labas?“ spýtala sa. Okolo nich bol kruh zničeného pečiva.

Po tvári mu stekal dážď. „Cítim sa krásne,“ odpovedal, vzpružený novou dimenziou, do ktorej práve vstúpil. „Cítim sa ako Gražina.“

Zobudil sa na hvízdanie vlaku na druhej strane rieky. Bolo už ráno. Len čo otvoril oči, uvidel na stene bundu s logom UPS, pod ktorou sa vytvorila mláčka, a v mysli sa mu vynorili udalosti predošlého večera. Keď v daždi rozmliaždili všetky rožky, Gražina mu nad šálkou čaju ponúkla nocľah vo voľnej izbe, aby prečkal búrku v suchu, čo vďačne prijal. Krátko nato, ako upadol do hlbokého bezsenného spánku, ho zobudil spev. Melodický hlas znel jasne a čisto, akoby vychádzal z hlbokej studne. Ospanlivo sa obzrel po izbe, v polotme zazrel na stole drevenú sošku sovy a uvedomil si, kde je. Odokryl sa, vyšiel z izby a po špičkách prešiel po koberci na chodbe až ku dverám Gražininej izby. Až keď pritisol ucho na dvere, spoznal melódiu *Tichej noci*. Zadržal dych. Jej hlas znel tlmene a dievčensky vysoko, nie škrípavo ako hlas východoeurópskeho námorníka, ktorým hovorila predtým. Pootvoril dvere a cez škáru uvidel Gražinu nehybne ležať na posteli, hľadieť do stropu na široko otvorenými očami, v ktorých sa odrážalo svetlo z obloka, a ústami vyslovovať refrén piesne. Chvíľu na ňu pozeral, bol vydesený a zároveň sa cítil ako špehúň. „Gražina,“ zašepkal, hoci nevedel, čo by urobil, keby sa zobudila. Ona však ďalej spievala. Striasol sa, potichu zavrel dvere a pobehol do svojej izby, kde si pretiahol prikrývku cez hlavu. Netušil, ako dlho trvalo, kým jej hlas stíchol, a potom znovu zaspal.

Ležal v matnom rannom svetle a práve sa začal zviechať z postele, keď dolu začalo čosi škvŕčať na panvici a za tým nasledoval buchot hrncov. Podišiel k zavesenej bunde, prstom prešiel po rukáve a zastavil sa na švíkoch. Bunda predtým patrila jeho priateľovi

Noemovi. Zoznámil sa s ním ako štrnásťročný na brigáde pri zbere tabaku, ktorého zelené polia sa tiahli pozdĺž rieky, čo pretínala East Gladness na polovicu. Jeho skutočné meno nebolo Noe, no Hai ho tak pomenoval po jeho smrti. Podľa Noemovej archy. Prečo by mŕtvi nemali dostať nové mená? Koniec koncov, zmenili sa predsa na nejaký iný typ bytia. Tak ako mnohých iných chlapcov v okrese, aj Noema zelené údolie zhltnulo a naspäť vyplulo len náhrobný kameň stojaci na Cédrovom vrchu, vysoký ako škatuľa na topánky, aby sa naň zmestilo len jeho meno a nič iné. Bolo to jedno z priateľstiev, ktoré prišlo rýchlo ako horúčava jedného júlového dňa a ešte dlho po polnoci cítil jeho lepkavý povlak na pokožke, keď bdely ležal v izbe s ventilátorom odháňajúcim posledné hodiny páľavy, a po prvý raz vo svojom mladom živote si uvedomil, že v skutočnosti nikto nie je sám. Prešli dva roky, odkedy sa s hrmotom zabuchlo veko Noemovej borovicovej truhly. Hai nosil jeho bundu takmer každý deň a počas chladných nocí sa ňou niekedy aj zakrýval, preto bola koža na mnohých miestach popraskaná a písmeno U sa takmer celé odlúpilo. Nuž čo, vravel si, koža je koža, aj keď nie je tvoja.

Obliekol sa, zašnuroval si topánky a potom siahol do vnútorného vrečka bundy. Pod stlačenou krabičkou marlboriek, obalmi zo žuvačiek a pár mincami našiel puzdro na kontaktné šošovky, priložil si ho k uchu a pohladel ním, či sú v ňom tabletky, potom si ho strčil do vrečka džínsov a zamieril po schodoch dolu.

Na hrubý kameninový tanier pomalovaný anjelmi bez tváre mu skĺzla krásne dohneda opečená zemiaková placka a na jeho okraji po nej zostala olejová šmuha. Gražina položila druhú placku

na svoj tanier a panvicu vložila do výlevky, kde z nej so syčaním vystúpil kúdol pary.

„To je moja prateta,“ oznámila a ukázala bradou na dagerotyp zamračenej ženy v šatke na stene.

„Vyzerá milá,“ usúdil Hai.

„Mala hrb na chrbte, ale srdce zo zlata. Jej manžel bol však diabol v ľudskej koži. Chúďa Agne! A kde je tvoja rodina?“ Bokom zabuchla dvere chladničky. Odkedy Hai zišiel do kuchyne, vyplňali si čas zdvorilostným rozhovorom, no teraz v jej hlase vycítil zmenu.

„Nemám rodinu. Len mamu, žije na druhej strane rieky. Momentálne ju však nemôžem navštíviť.“

„Syn a matka, hm. Ale to je predsa rodina, nie? Prečo ju nemôžeš navštíviť?“ Položila pred neho misku mrkvičiek, sadla si a pohrávala sa s obrusom. „Asi ma do toho nič nie je.“

„Niečo som pokazil, to je všetko.“

„Tak ako svoje okuliare?“ Zachichotala sa pri pohľade na odlomený roh jeho okuliarov, omotaný lepiacou páskou.

„Áno, sú jednou z mnohých obetí.“ Zlomili sa ešte v Novej nádeji pri bitke, ktorej sa ani nezúčastnil.

Pozorným pohľadom si ho premerala od hlavy po päty, potom zdvihla kanvicu s čajom, pomalovanú sovami, a naliata ho do hrnčekov. Hai si odpil a chrptom ruky si utrel ústa. Nikdy predtým nepoužíval podšálku a štrngnutie šálky o tanierik, ktorým sa končil každý glg, mu pripadalo upokojujúce. „Včera v noci som vás počul spievať vianočnú koledu,“ utrúsil nenútene. „Tuším to bola *Tichá noc*. Máte pekný hlas.“

Začudovane naňho pozrela. „Neblázni, Labas. Nie som žiadna speváčka. Keď som bola malá, spievala som v kostolnom zbore, no

potom mi vybrali mandle a bol koniec – kaput. Keby tu niekto spieval, počula by som to. Mám dobré uši.“ Potiahla sa za ucho. „Ako z gummy, po otcovi. To boli určite tie kojoty v močiaroch.“ Kývla hlavou na druhú stranu ulice. „Keď prší, sú ako odtrhnuté z reťaze.“

Predsa sa mu to celé nesnívalo... Hoci ten chlap z Novej nádeje ho varoval, že keď sa vráti do reálneho sveta, môže mať nočné mory. No bola tu šanca, že ju len prichytil uprostred zlého sna.

Gražina si odpila z čaju a kývla rukou na misku so surovou mrkvou. „Sú pre teba. Jedz.“

Hai si odhryzol z mrkvy, potom vzal vidličku a celý nedočkavý sa chcel pustiť do placky.

„Nie, najprv zjedz mrkvu. Prosím ťa.“ Naklonila sa k nemu a s nožom a vidličkou na každej strane taniera a papierovou servítkou zastoknutou za golierom dodala: „Je to dôležité.“

Dojedol mrkvu, potom si vzal z misky ďalšiu a strčil si ju celú do úst.

„Ver mi, prospejú ti,“ konštatovala, odkrojila si kúsok placky ako zo steaku a zjedla ho.

„Sú dobré na oči – to ste mysleli?“

„To je lož, ktorú armáda šírla počas druhej svetovej vojny, aby utajila, že používala špičkový radar. Mrkva...“ na chvíľu zmĺkla, aby zdôraznila, čo hovorí, „... nám dáva chuť žiť.“

Vložil si do úst kúsok placky, chrumkavej na okrajoch a výborne ochutenej bylinkami, ktoré nepoznal. „Ako to myslíte?“ spýtal sa prežúvajúc.

„Je to predsa koreň. A korene nás chránia pred smútkom.“ Vzala jednu mrkvu z misky, lesknúcej sa v kuchynskom svetle. „Mrkvy si tvoria jasnú oranžovú farbu, pretože v zemi je tma. Vyrábajú

si tak vlastné svetlo, keďže slnko tak ďaleko nedosiahne – ako tie ryby v oceáne, ktoré žiaria. Keď zješ mrkvu, získaš jej vôľu ťahať sa dohora. K nebu.“ Jemne vložila mrkvu späť do misky, akoby to bol malý človečik. „Počul si niekedy o králikoch, ktoré skáču z mosta?“ Žmurkla naňho a sama si odpovedala: „Isteže nie. To preto, lebo v sebe majú svetlo.“

Toto v živote nepočul, ale akosi mu to dávalo zmysel.

„Keď sa ma začne zmocňovať zármutok – väčšinou to býva vo februári –, uvarím si ich za hrniec a jem ich s medom. Šesť mesiacov po manželovej smrti som nejedla nič iné, len mrkvu. A vieš čo?“ Ukázala si nožom na oko. „Nevyronila som ani slzu. Surová má silnejšie účinky, lenže v deväťdesiatom prvom som prišla o všetky stoličky. Vtedy bol prezident Bush starší, takže čo sa dalo robiť?“

„Kedy zomrel váš manžel?“

„Kedy ľudia zomierajú?“ prehodila a mykla plecami. „Keď Boh rozhodne, že je koniec.“

Na dne hrnčekov zostal zakalený zvyšok čaju. Gražina zmĺkla a kuchyňou sa rozliehal tichý tikot. Keď sa im skrížili pohľady, odvrátila zrak, potom naňho znovu pozrela a chystala sa niečo poznamenať, no napokon len zamrmlala čosi po litovsky a pokrútila hlavou. Hai znovu nalial čaj, aby nejako vyplnil ticho. Uvedomil si, že kuchyňa bola svetlá iba vtedy, keď boli otvorené zadné dvere. Teraz však boli zavreté a v miestnosti panovalo nevľúdne šero ako v bunkri.

„Počuj,“ začala a jazykom si očistila zuby, „tento dom je starý a už sa rozpadáva, no je v ňom teplo z kotla na naftu, ktorý sa dopĺňa každý druhý piatok. Strop v kúpeľni zateká, ale kvapká to

rovno do vane, takže to vlastne neprekáža. Mám aj práčku, ale sušičku bielizne nie, a mohol by si pomáhať s nákupom potravín a nastaviť pasce na myši. Prípadne občas nešťastnú chytenú chuderu vyhodíť do rieky.“

„Počkať...“ zareagoval a položil šálku. „O čom to hovoríte?“

„Nemusíš mi platiť nájom a môžeš používať izbu mojej dcéry Liny. To je tá, kde si dnes v noci spal. Potrebujem len pomoc pri užívaní vitamínov. A bolo by fajn...“ zmlkla a prstami prehrabávala časopisy na stole, „... bolo by fajn mať spoločnosť. Mám už osemdesiatdva rokov a...“ opäť zmlkla a zadívala sa do zeme.

„Chcete, aby som s vami býval?“ Preskúmal jej tvár a vzápätí prešiel pohľadom na sovy za jej chrbtom.

Gražina zdvihla ruku. „Najprv ma vypočuj, dobre?“ prehodila a porozprávala mu o svojej domácej opatrovateľke Janet, ktorú mala k dispozícii cez zdravotnú poisťovňu. Gražine ju pridělili, keď pred pár rokmi spadla zo schodov a skončila na pohotovosti v hartfordskej nemocnici so zlomenou kľúčnou kosťou. Janet sa však minulý rok vydala za akéhosi motorkára, nasadla na jeho harleya, odfrčala do Nového Mexika a odvtedy ju nikto nevidel. Gražina sa ocitla na zozname čakateľov na ďalšiu domácu opatrovateľku, čo v tejto časti krajiny môže trvať mesiace a možno aj roky.

Ďalej vysvetľovala, že Hubbardova ulica je pre masívny únik metám-sodíka z nákladného člna plaviaceho sa z Buffala v osemdesiatom ôsmom medzi miestnymi známa ako diablove dúpä. Toxic-ký kal vsiakol do pôdy i do vodovodného potrubia, v dôsledku čoho mesto obyvateľom zaplatilo presídlenie. V priebehu roka tu zostali len bezdomovci, čo si v spustošených obývačkách zakladali ohne. Ženijné vojsko začalo domy búrať, no keď začalo horieť elektrické

vedenie a odkryli sa azbestové dosky v stenách, odišlo a už sa nikdy nevrátilo. V priebehu nasledujúcich rokov popri nábřeží vznikali tábory pre bezdomovcov, pôda však bola priveľmi chladná a znečistená, takže dlho nevydržali. Iba Gražina s manželom odmietli odísť a rozhodli sa nechať si svoj dvojpodlažný kontaminovaný domček nakláňajúci sa k rieke. „Prežili sme tu celý život. V tej obývacej izbe som sa vydávala. Ako by som mohla odísť?“ zvolala a rozhodila rukami. „Potom prišla nová opatrovatelka – vlastne krátko po odchode Janet. Videla som ju prichádzať autom po ceste. Zastala, komusi zavolala z toho malého telefónika, potom sa otočila a zmizla preč. Viac som ju nevidela. Nikto nechce bývať so starou babkou v zapadnutej diere. A tak ma znovu dali na zoznam a ktovie, ako dlho to bude trvať.“ Položila ruky na stôl, nahla sa a tichším hlasom pokračovala: „Pozri, ak naozaj nemáš kam ísť, ako si povedal, môžeš tu zostať, dokedy budeš potrebovať. Aby si sa pozbieral. Nežiadam ťa však o žiadnu charitu, jasné? Dosť dlho som si poradila sama. A ty ešte máš mamu. Možno by si ju mal ísť pozrieť a dať veci do poriadku.“ Odpila si z čaju a pozorovala ho ponad okraj hrnčeka. „Syn by sa predovšetkým mal zmieriť s matkou.“

Hai počúval s hlavou sklonenou pod váhou jej ponuky. No ešte než stihla dokončiť, vedel, že bude súhlasiť. Koniec koncov, nikdy neodmietol nič, čo mu dávali zadarmo, preto aj skončil tam, kde práve bol.

„Asi teda nechceš bývať u starej bláznivej sovy, čo?“ vyhrkla a nervózne sa zasmiala.

Oprel sa o operadlo stoličky, ktoré zavrzgalo, a zažmurkal. „Ste si tým istá?“

Prikývla a pozorovala ho ponad okuliare.

Načiahol sa a chytil ju za ruku, sám prekvapený, ako sa mu uľavilo. „Ale len dokým sa postavím na nohy, dobre? Potom vypadnem a už o mne nebudete počuť.“

Nemal predstavu, ako dlho to potiahne. Bola to však úzka cestička, ktorú sa oplatilo prejsť, plytký prítok, ktorý by mohol niekam viesť.

Gražina sklonila hlavu. Vlasy jej padli na ramená a umastený tanier. Keď zdvihla tvár, okuliare mala nakrivo a oči uslzené. „Neboj sa, bude z nás dobrý tím. Zvládneme to s tým, čo nám Pán nadelil.“ Vzdychla si, zapálila posledné dve cigarety a jednu mu podala. „Veríš v Boha, chlapče?“

Potiahol si dlhý šluk a chvíľu rozmýšľal. „Pravdepodobne je niekedy nablízku.“

„Ale nie tak často ako diabol,“ utrúsila, zachechtala sa a odhalila medzeru po chýbajúcom prednom zube.

Dni sa postupne premenili na týždne a dvaja cudzinci si v dome na Hubbardovej ulici 16 vybudovali stabilnú rutinu. Haiovou hlavnou úlohou bolo postarať sa, aby Gražina užívala svoje „vitamíny“, ako im hovorila, z ktorých sa vykluli lieky na predpis uložené v plastovej kazete pod kuchynským stolom. „Na mozog,“ vysvetlila a mykla plecom.

V kazete bol neporiadok. Našiel tam vrecúška z lekárne s vyblednutým písmom, pokrčené papieriky zlepené napoly roztopenými cukríkmi na kašeľ, recepty so zhnednutými okrajmi a prázdne fľaštičky spolu s plnými. Hai vytriedil príbalové letáky a tabletky poukladal do ružového organizéra s vyznačenými dňami. Naučil sa naspamäť rozoznávať tvar a veľkosť každej z trinástich tabletiiek. Gražina musela každý deň užívať tri gabapentíny na neuropatickú bolesť v chrbte, jeden Lipitor na cholesterol, jeden Zolof, dva Aricepty a dve Namendy na kognitívne funkcie, jeden paroxetín, čo bolo antidepresívum potláčajúce halucinácie, dva lizinopriľy na vysoký krvný tlak a jednu tabletku kalcia po raňajkách.

Zo zdravotnej karty v hrubej obálke uloženej v zásuvke bielizníka sa dozvedel, že Gražine v lete v dvetisícštvrtom, čiže takmer pred piatimi rokmi, diagnostikovali stredné štádium frontotemporálnej demencie. Prečítal si aj to, že vynechať jednu dávku Ariceptu znamená riskovať možnosť záchvatu, ktorý sa prejavuje zmäteným vnímaním času, celkovým zhoršením stavu, paranojou, ilúziami o vlastnej dôležitosti a dokonca náhlou a bezdôvodnou zúriivosťou.

Prvé týždne sa niesli v duchu dlhých hodín lenivého budovania spoločného života. Ako väčšina ľudí trávili dni sledovaním televízie v obývacej izbe. Gražina mala najradšej seriál *The Office*, hoci si ho často mýlila s vysielaním správ, keďže detailné rozhovory s postavami v obleku s kravatou jej pripomínali špeciálne reportáže. Stávalo sa, že po chvíli sa na Haia obrátila s otázkou: „Kedy už bude predpoveď počasia, Labas?“ Inokedy zasa počas kvízu *Správna cena*, v ktorom hostia hádali cenu knižnice, začala vymenúvať kusy nábytku, o ktorých on, čo vyrástol v sociálnom byte zariadenom nábytkom darovaným Armádou spásy, v živote nepočul. „Plyšová páperová pohovka za deväťdesiat dolárov, komoda z bieleho duba za stoštyridsaťpäť dolárov, ručne vyrezávaná drevená váľanda za tristoštyridsať dolárov,“ odriekala ako modlitby na ruženci aj cez reklamnú prestávku.

Niekedy, aby sa ubezpečil, že jej myseľ funguje, sa jej spýtal, kto je súčasný prezident. Túto otázku zvykol položiť aj svojej starej mame Bà ngoại, už niekoľko rokov mŕtvej, vždy keď mávala záchvaty schizofrénie. Napríklad napúšťal vodu do vane na pranie bielizne a uvedomil si, že Gražina je už dosť dlho ticho. Vtedy zastavil vodu, podišiel ku schodisku a zakričal: „Gražina! Kto je prezident?“

„Kristepane!“ zvrieskla podráždene. „Predsa Obama!“

„Super, ďakujem.“

Medzi jeho ďalšie úlohy patrilo niekoľkokrát za týždeň nakúpiť potraviny vo večierke na druhej strane rieky. Keď tam išiel prvýkrát, Gražina ho sledovala z okna pre prípad, že by ho znovu lákalo urobiť nejakú hlúposť. Jej obľúbeným jedlom bol mrazený Salisburyho steak od firmy Stouffer's, ku ktorému bol pribalený maličký rozpustený koláčik brownie, ktorý sa v mikrovlnnej rúre upiekol za tri minúty. Na potravinovej poukážke mala dostatočný kredit na to, aby si Salisburyho steak mohli dovoliť trikrát týždenne. Hai niekedy uvažoval, ako asi vyzerá, keď beží po železničnom moste, cez plece prehodené čierne vrece na odpadky naplnené mrazeným jedlom, kým stará pani každých pár minút kričí z okna, že na obzore nevidieť žiadny vlak. Jeho hriešnym pôžitkom boli sladké plnené zapekačky Pop Tarts, ktoré si kupoval v škatuliach po štyridsaťosem kusov, skladoval ich v izbe a jedol nezapečené, namočené do instantnej kávy.

Po druhom týždni spolužitia sa naučil čítať reč jej tela i zmeny v jej hlase. Ak sa napríklad začala rozprávať s obrázkom Panny Márie zaveseným v jedálni alebo sa rozhodla motať po dome a pchať si sochy sovičiek do vreciek, bolo treba užiť nasledujúcu dávku liekov o hodinu skôr. Tiež jej ukázal, ako používať mikrovlnnú rúru, nastaviť anténu na starom rádiu, keď prestalo fungovať, či ktoré gombíky stláčať na diaľkovom ovládači. Do vysielania večerných správ to však všetko zabudla. Hai si naštudoval, že myseľ človeka postihnutého demenciou je podobná magickej tabuľke, s ktorou sa hral v detstve a ktorú stačilo pohrkať a obrázok zmizol. Horšie je, keď si medzery začne vyplňať vlastnými

obrazmi, ako keď ho pred pár dňami zobudili zvuky živého rozhovoru. Čas na jeho vyklápacom telefóne Nokia ukazoval 4.53, v dome bolo chladno a vládol v ňom modrastý svit skorého rána. Zbehol po schodoch iba v trenírkach a v kuchyni našiel Gražinu diskutovať so stoličkou prisunutou k stolu. Keď ho zbadala, ukázala na stoličku a vyzvala ho: „Labas, buď dobrý hosťiteľ a urob tejto milej dievčine čaj. Veril by si, že sem prišla až zo Schenectady?“

Zľakol sa, ale nič nepovedal a chvatne ju odprevadil do postele. „Príď zase, Anna, keď sa tvojmu otcovi polepší,“ zavolala ponad plece a Hai zhasol.

Inokedy po sprche zišiel dolu a uvidel po celej maličkkej kuchyni porozkladaných šesť pekáčov čerstvo upečených plnených kapustných listov. Gražina bezvládne sedela na stoličke obrátenej k oknu, spotená a zadychčaná. „Labas, čo sa deje?“ spýtala sa, no nepozrela naňho, vystrašená sama zo seba. „Čo som to spravila?“

„Neviem. Ste veľmi hladná?“ prehodil hlúpo.

„Volala mi Lina, moja dcéra,“ vysvetľovala a nervózne si mädľila ruky. „Vraj príde na večeru. Povedala, že sa konečne zbavila fľaše a vrátila sa jej chuť do jedla. Urobila som ich dosť? Je to múdre dievča, vieš,“ dodala a placho fľochla na Haia. „Učiteľka. Učí angličtinu ako druhý jazyk. Žije v Pleasantone v Texase.“

„A prešla toľkú diaľku, len aby si dala vašu kapustu? Určite jej veľmi chýbate.“

Gražina pokývala hlavou. „Tamto na tej fotke.“ Ukázala na komodu, kde medzi armádou sovích sošiek stál sépiový obrázok usmievajúceho sa dievčaťa s chvostom. „Vtedy vyhrala piatacký turnaj v hláskovaní.“

Hai jej položil ruku na plece a podržal ju tam, až kým sa jej neustálil dych. Potom jej pomohol upratať kuchyňu, uložiť kapustné listy do všetkých možných dóz, aké našiel, a dať ich do chladničky a mrazničky. Vzápätí ju chytil za ruku a skúsil postup, ktorý používal pri svojej Bà ngoại: vždy keď uvidela hada, ako sa plazí dolu zo stropu alebo vylieza z pukliny v dlažbe medzi jej nohami, vzal ju za ruku a nechtami jej škrabkal dlaň, až kým sa had nevrátil späť do štrbiny jej mysle a podlaha sa zacelila ako zošitá rana. Zaúčinkovalo to aj na Gražinu, takže sa upokojila a spolu pomaly, schod za schodom, vyšli nahor. „Lina príde okolo obeda,“ povedal napokon.

Pozrela naňho s tvárou rozdelenou napoly svetlom lúčov na moste a ľahostajne poznamenala: „Ale nie. Tá ožranka nikdy nepríde.“

Raz pri raňajkách Hai práve čítal knihu *Bitúnok* č. 5, ktorú našiel zaseknutú v zásuvke pracovného stola vo svojej izbe. Vyšlo najačo, že ju tam dal Gražinin manžel, keď pracoval na jej preklade do litovčiny. Nad týmto projektom strávil vyše desať rokov, no nakoniec zostal nedokončený.

Gražina odložila jarné vydanie časopisu *Mesto a vidiek* z roku 1992 a požiadala ho: „Labas, prosím ťa, prečítaj mi úvod.“

Pozerala z okna a počúvala prvé odseky príbehu o mužovi brázdiacom bojisko svojej mysle po vojnách, ktorými prešlo jeho telo. Keď Hai skončil, pozrela naňho cez okuliare a povedala iba: „Dobre teda. Veľmi dobre.“ Chcel k tomu niečo poznamenať, no vtom sa ozvali kukučkové hodiny na stene za jeho chrbtom.

Vystreľovala z nich drevená sova kývajúca hlavou do taktu prerušovanej melódie plynúcej z pokazeného strojčeka. Gražine zasvietili oči. „Aha, šesť hodín štyridsaťtri minút – čas, keď Vilnius podľahol Stalinovi.“ Prežehnala sa, zavrela oči a potichu sa pomodlila.

V takýchto okamihoch si Hai myslel, že jeho nový život, ak sa to tak dalo nazvať, nie je až taký zlý. Že si počká na správny čas, keď sa pred ním objaví niečo nové, ako keď sa každé ráno nad riekou zdvihne hmla a ukáže sa, čo nebolo vidieť. Lenže mylil sa.

Jedného dňa náhodou na dne kuchynskej zásuvky medzi starými baterkami a exspirovanými kupónmi našiel zaprášenú fľaštičku z inej lekárne. Podrжал si ju pred očami proti svetlu, prečítal si etiketu a v tej chvíli sa nádeje, ktoré v sebe po celý čas držal, hoci ich sám pred sebou ukrýval, rozplynuli v realite. Nebol to kodeín ani oxykodón, dokonca ani Percocet s postupným uvoľňovaním, ktorý sa dá podrviť a šnupať. Bolo to 60-tabletkové balenie Dilaudidu, spoločice plné a vydané na meno Gražininho manžela Jonasa. Jeho účinnosť sa skončila 16. marca 2006, ale, ako sa hovorí, darovanému koňovi sa na zuby nepozerá. Gražina podišla k nemu a ponad okuliare zaostřila na liekovku. „Ach áno. To užíval po operácii hernie.“ Vzdychna si a pokračovala: „Tak sa tešil, že môže zasa jazdiť na bicykli! Jonas sa rád bicykloval.“

Len čo sa mu obrátila chrbtom, strčil si liekovku do vrečka. Keď sa našla jedna, bude ich tu viac.

Tej noci husto pršalo, vietor lomcoval oknami na druhom poschodí a svetlo vrhalo pokrivené tieňe do izby, kde Hai ležal na matraci a žmurkal do tmy. Blesk dobiela osvietil dub s pokrútenými

konármi pred domom a prúdy vody stekajúce po streche do odkvapu sa liali na štrkovú príjazdovú cestu. Po druhom hrome, takom silnom, že jeho ozvena brnela v posteľných pružinách, Gražina začala kričať.

Krik znel tak, akoby padala vzduchom a nemohla sa dotknúť zeme, a jej hlas prenikal cez tenké steny ako pekelný mix jódlovania a zavýjania. Hai si pritiahol kolená k hrudníku a modlil sa, aby znovu zaspala. Tušil, že keď všetky lieky a tabletky navrhnuté vo farmaceutických laboratóriách Indiany a vyrobené v Číne prestanú účinkovať, môže to prísť. Napriek tomu nebol pripravený na takú mohutnú a neudržateľnú explóziu dovtedy nečinnej temnoty mysle.

Po prestávke v hromobití zakvílila znovu a ešte hlasnejšie. Niekoľkokrát zašľukala kľučkou na dverách a o chvíľu sa už šuchtala po chodbe k jeho izbe, sťažka ťahajúc nohy po drevenej dlážke. Pred dverami zostala stáť a spoza dutého dreva bolo počuť len jej chrapľavý dych. Hai si pritlačil päsť na ústa, aby sa upokojil, a vtom sa dvere otvorili a jej kypré telo sa zložilo na zem vedľa matraca. Bolo z nej cítiť praženú cibuľu a mäťový olej, ktorý si pred spaním votrela do vlasov. Gražina po páde zastenala a s námahou sa chcela postaviť. Hai zliezol z matraca a čupol si k nej. Ďalší blesk vrhol tieň duba do izby a v jeho svetle nakrátko zazrel chumáč vlasov na temene jej hlavy. Zavolať jej meno a chytil ju za predlaktie klzké ako konár vytiahnutý z rybníka plného rias. Búrka vystrašila aj kojoty na druhej strane ulice, ktoré prenikavo kvílili do noci.

„Hej, hej, počujete ma? Čo sa stalo?“ Chytil ju za plecía a potriasol ňou. Zdalo sa mu, že prikývla. „Fajn, tichučko už. Kto je prezident? Ako sa volá?“